PRZEMYSŁ GRAFICZNY

ORGAN RADY POŁĄCZONYCH ORGANIZACJI PRZEMYSŁU GRAFICZNEGO W WARSZAWIE

REDAKCJA I ADMINISTRACJA
WARSZAWA, ŚWIĘTOKRZYSKA 11
TELEFON 195-52

WYCHODZI
PIĄTEGO I DWUDZIESTEGO
KAŻDEGO MIESIĄCA

KONTO W POCZTOWEJ KASIE
OSZCZĘDNOŚCIOWEJ 8765
W WARSZAWIE

ROK II — WARSZAWA, 20 KWIETNIA 1925 — Nr 8

KALKULACJA ROBÓT DRUKARSKICH

patrz Nr. 7 z dnia 5 kwietnia 1925 r.

20. Sposób obliczania kosztów układu dziełowego.

Tylko roboty akcydensowe, t. j. różnego rodzaju formularze, karty pocztowe, katalogi, koperty firmowe i papiery listowe, rachunki, prospekty, afisze, wszelkie zaproszenia, karty wizytowe i t. p. druki obliczamy na godziny.

Obliczanie układu dziełowego uskutecznia się w ten sposób, że wyskładuje się wiersz na szerokość formatu małym alfabetem odnośnego pisma i ilość liter jednego wiersza mnoży się przez ilość wierszy danej strony. Przy wszystkich językach wyskładuje się tylko te litery, które alfabet tego języka mieści w sobie według gramatyki, i tak: alfabet polski składa się z 32 liter:

aąbcćdeęfghijklłmnńoóprsśtuwyzżź

alfabet niemiecki — 25 liter, łaciński — 24 liter, włoski — 22 liter, francuski i rumuński — 24 liter, czeski — 39 liter, słoweński — 25 liter, chorwacki — 26 liter, rusiński — 28 liter, rosyjski — 35 liter, serbski — 28 liter, grecki — 24 liter i hebrajski — 27 liter. Jeżeli następująca z porządku alfabetycznego litera nie mieści się w wierszu, pozostaje jednak miejsce na najcieńszy znak pisarski, to znak ten liczy się za literę.

Przy układzie dziełowym w języku polskim przyjęto liczyć przeciętnie 10 liter garmondu na kwadrat i 12 liter petitu na kwadrat.

Różnorodność gatunków pisma, posiadanych przez drukarnie sprawia, iż każda drukarnia przy kosztorysie stosuje obliczone na własny użytek ilości liter w wierszu, niejednokrotnie różne, zależnie od użytego gatunku pisma. Ze względu na jasność kosztorysu wskazanem jest ujednostajnienie tych ilości, tymwięcej, iż są one tylko teoretyczne, zaś w układzie dziełowym wiersze niepełne, że tak określę — „amortyzują“ drobne różnice w szerokości alfabetów.

Poniżej podaję ilości liter garmondu i petitu przy średniej szerokości wiersza od 4 do 7 kwadratów:

szer. kol.	4	4¼	4½	4¾	5	5¼	5½	5¾	6	6¼	6½	6¾	7
ilość liter													
petit	48	51	54	57	60	63	66	69	72	75	78	81	84
garmond	40	43	45	48	50	53	55	58	60	63	65	68	70

W jednym kwadracie drukarskim (kwadrat szerokości i kwadrat długości) mieści się liter petitu 72, petitu na interlinje — 57,6, garmondu 48, garmondu na interlinje — 40.

Niejednokrotnie zdarza się, że gotowe obliczenie kosztu układu dzieła trzeba przeliczyć na inną wielkość pisma, przyczem wielkość kolumny t. j. szerokość i długość w kwadratach nie ulega zmianie. W tych wypadkach można posiłkować się podaną niżej tabelką, która oznacza procentowe wartości każdego układu.

Naprzykład, jeżeli dany arkusz 16-ki szer. kolumny 4 kw. długości 6 kw. kosztuje przy układzie petitowym zł. 100.—, to ten sam arkusz, złożony petitem na interlinje winien kosztować zł. 80.—, garmondem — zł. 66,66, zaś garmondem na interlinje — zł. 55,55. Oczywiście jeżeli pierwsza cyfra nie jest równa 100 zł., lecz — przypuśćmy — 121 zł. 30 gr., oblicza się następnie jako 80% lub 66,66% lub też 55,55% od tej sumy. Można w tenże sposób, posiłkując się tabelką, zamieniać wartość układu z garmondu na petit i t. d.

Petit	Petit inter.	Garmond	Garmond inter.
100	80	66,66	55,55
125	**100**	83,33	69,46
150	120	**100**	88,33
180	144	120	**100**

21. Układ mieszany.

Jeżeli oprócz pisma, którem się składa daną robotę, użyte są w układzie inne gatunki pism w poszczególnych słowach lub grupach słów, a mianowicie:

a) jeżeli obok pisma zasadniczego musimy dla odznaczeń używać jeszcze kursywy;

b) jeżeli obok pisma zasadniczego używamy jeszcze dwa inne pisma, np. kursywa i półtłuste;

c) jeżeli obok pisma zasadniczego używamy jeszcze trzy inne pisma, np. kursywa, półtłuste i tłuste;

d) jeżeli obok pisma zasadniczego używamy jeszcze cztery inne pisma, np. kursywa zwykła, kursywa półtłusta, półtłuste i tłuste lub kamienne

to układ obcemi pismami, należy ściągnąć razem i obliczyć cenę 1000 liter z następującemi podwyżkami:

Przy części arkusza (16 stron)	1/32	1/16	1/8	1/4
1 raz mieszanego (punkt a)	10%	15%	20%	25%
2 „ „ („ b)	15%	20%	25%	30%
3 „ „ („ c)	20%	25%	30%	35%
4 „ „ („ d)	25%	30%	35%	40%

Przy każdym następnym obcym gatunku pisma dolicza się dalsza 5% nadwyżka.

Jeżeli do arkusza wchodzą 2 gatunki pism lub więcej, lecz razem wzięte nie przekraczają 1/32 części arkusza, zachowuje się tenże stosunek procentowy, w myśl zasady „nic za darmo".

Wiersze składane wersalikami (dużemi literami) lub spacjowane (rozstawione) ściąga się razem i oblicza podwójnie.

Przy obliczaniu kosztów układu bardziej skomplikowanego cenę za 1000 liter należy ustanowić po uskutecznieniu próbnego składu np. jednej strony. W razie niedojścia do porozumienia, próbny układ należy policzyć klijentowi.

22. Układ tabelaryczny.

Układ tabelaryczny, z linjami lub bez, radziłbym obliczać nie na godziny, lecz na tysiące liter, licząc podwójnie na alfabet przeważnie użytego gatunku cyfr.

Tabele z próżnemi rubrykami należy liczyć: główki oblicza się podwójnie według gatunku pisma, którego w nich najwięcej użyto, próżne zaś rubryki pojedyńczo, według pisma, którem składamy jest tekst odnośnej roboty.

Ten sposób obliczania tabel przyczyniłby się niewątpliwie do ujednostajnienia cen, czego bezwątpienia każdy drukarz pragnie.

23. Układ cyfrowy.

Układ cyfrowy, nawet rozrzucony w tekście, ściąga się razem i oblicza podwójnie.

Do układu, gdzie zamiast powtarzań, użyty jest cudzysłów, dolicza się 50%, oprócz ew. dopłaty za układ cyfrowy.

24. Układ ze skróceniami, nazwiskowy, spis rzeczy.

Układ ciągły skróceń lub nazwisk oraz ciągłe wyliczanie nazw miejscowości, przedmiotów (nazw rzeczy) i t. p. winny być obliczane z nadzwyżką 25%.

25. Układ na interlinje.

Przy obliczaniu układu na interlinie należy do kosztu złożenia jednej strony ew. szesnastki doliczyć 10%. Doliczenie powyższe ma zastosowanie tylko przy układzie ręcznym.

26. Koszty układu w językach obcych.

Przy układzie obcojęzycznym dolicza się do kosztów 1000 liter 50%, z wyjątkiem języka greckiego, przy którym liczy się 100%.

27. Układ na wązki format.

Przy składaniu na wązki format podnosi się cena układu za 1000 liter:

o 80%	przy układzie do	1½ kwadratu
„ 40%	„ „ „	2 „
„ 20%	„ „ „	2½ „
„ 10%	„ „ „	3 „
„ 5%	„ „ „	3½ „

28. Ogłoszenia.

Ogłoszenia można obliczać na czas lub według pisma zasadniczego, którem składana jest odnośna robota, o ile do danego ogłoszenia nie użyto w większej części pisma mniejszego. Potrąceń za układ przechowywany i używany od czasu do czasu nie należy uwzględniać, gdyż z form takich wyciągane są potrzebne wciąż czcionki i w rezultacie z układu, niby złożonego, robią się gruzy.

29. Przełamywanie na inny format.

Za przełamywanie układu na inny format liczy się połowa ceny układu.

30. Rękopis.

Za rękopis normalny, uważany jest rękopis przepisany na maszynie bez dopisków i poprawek.

Za rękopis maszynowy z dopiskami i poprawkami, jednak napisanemi czytelnie, doliczać należy do ceny 1000 liter — 5%, gdyż absorbuje on uwagę zecera i utrudnia składanie.

Rękopisów ręcznie pisanych, a szczególnie pismem nieczytelnem nie powinno się zupełnie przyjmować do składania, gdyż żadne procentowe dodatki nie pokryją strat, na jakie może być narażony zakład, przy odcyfrowaniu hieroglifów, nazwanych rękopisem.

31. Koszty łamania.

Łamanie układu na strony liczy się w stosunku 10% kosztów składania. Za utrudnione łamanie przez liczne notki, mniejsze klisze, które trzeba obłamywać,

jak również za utrudnione łamanie układu katalogowe=go należy doliczać odpowiednią nadwyżkę.

32. Obliczanie pagin.

Zwykłą paginę wraz z rygą na dole kolumny liczy się za jeden wiersz, t. zw. żywą paginę za dwa wiersze. Przy utrudnionem składaniu żywych pagin, jeżeli zasto=sowane są skrócenia, liczby lub wersaliki w większej ilości, lub jeżeli się je składa z pisma o dwa stopnie mniejszego od pisma, którem się składa dane dzieło, liczy się paginę żywą za trzy wiersze. Jeżeli w czasie łamania należy dopiero sformułować paginę z treści tekstu, dolicza się za to jeszcze jeden wiersz.

33. Praca pogodzinna (pofajerantowa).

Jeżeli klijent żąda od zakładu pracy nadobowiąz=kowej, doliczyć należy za pierwsze dwie godziny 50%, za następne zaś 100% nadwyżki do kosztów danej ro=boty.

34. Praca w niedzielę i święta.

Za pracę w niedzielę i święta należy klijentowi li=czyć podwójnie.

35. Korekty.

Autor winien w pierwszej korekcie wyznaczyć wszystkie błędy literowe. Wszelkiego rodzaju popraw=ki stylistyczne lub gramatyczne, wyznaczenie znaków pisarskich, jak również uzgadnianie winno być dokona=ne w rękopisie. Drukarnia zobowiązana jest do bez=płatnego poprawienia w drugiej korekcie tylko tych błędów, kótre przeszły niepoprawione z winy zecera, z pierwszej korekty.

Za przeróbki autorskie należy liczyć godzinę pra=cy zecera, bez dodatku za godziny nieprodukcyjne, gdyż tego rodzaju godziny nie pociągają za sobą dalszej pra=cy nieprodukcyjnej i całkowicie kryte są przez klijen=ta (patrz p. 2=gi „Koszt godziny roboczej w zecerni ręcznej").

C. d. n. *Roman Mathia.*

KREDOWE PODKŁADKI DO KLISZ SIATKOWYCH

(Dokończenie).

Jeśli mamy do czynienia nie z kliszą, której rysu=nek okolony jest ramką, lecz z kliszą otrawianą, na której rysunek nie ma wyraźnej linji konturu, a ma rozpływające się cienie — należy tę linję konturu przed wytrawianiem wynaleść i uwidocznić przez obrysowanie jej silne grubą kreską piórem i atramen=tem na przedniej stronie, odbitej z kliszy. Linja ta pozostaje wyraźną po wytrawieniu i należy przy obci=naniu podkładki trzymać się tej linji obcinając ją o 2 punkty krócej. W ten sposób przyrządzona podkład=ka zapewnia nam pożądane słabsze odbijanie brzegów rysunku, które powinny zatracać się. Podkładki po=winny być przykrajane ściśle według wymiaru kliszy, aby przy druku nie chybiały.

Przy kliszach, których rysunek ma kontury nie=regularne, gubiące się, koniecznem jest przed wytra=wieniem podkładki oznaczyć na papierze kredowym za pomocą prostokątu, punkty narożne, przekłuwając lub nadcinając je nożem.

Przy naklejaniu podkładek kredowych na cylin=drze maszyny postępujemy zupełnie tak samo, jak przy podkładkach wycinanych.

Podkładki kredowe znacznie przewyższają stoso=wane dotąd podkładki wycinane, gdyż przy dostatecz=nej wprawie przygotowanie ich jest szybsze i łatwiej=sze, nie wymaga dodatkowych poprawek, a pozatem efekt druku rysunków znacznie przewyższa miękko=ścią, delikatnością i stopniowaniem odcieni podkładki wycinane. Mają one jeszcze tę zaletę, że są bardzo trwałe, reljefy kredowe nie kruszą się nawet przy dużych nakładach i mogą być wielokrotnie używane.

Po każdorazowem użyciu należy je włożyć na kilka minut do wody, następnie wilgotną watą oczy=ścić z pozostałego na nich klajstru, a wysuszywszy przechowywać ściśnięte w tece.

Papier kredowy, używany na podkładki, wyra=biany jest w 3-ch gatunkach: słaby, normalny i silny. Podkładka, sporządzona ze słabego gatunku papieru kredowego, nadaje się do druku na dobrych ilustra=cyjnych papierach, przy stosowaniu umiarkowanie słabego tłoku, jak również do druku na pedałówkach. Przez delikatność reljefów, otrzymywanych na tym papierze, szczególnie dobrze nadaje się on do wielo=barwnego druku.

Normalny używa się do druku na zwykłym pa=pierze, nadaje się również znakomicie do druku na matowym papierze ilustracyjnym lub kredowym (Kunst=druckpapiere).

Silny używa się do druku na papierze satynowa=nym najgorszego gatunku.

Do druku na bardzo glansowanym papierze ilu=stracyjnym, szczególniej na pedałówkach, wystarczają jednostronne podkładki. Należy papier kredowy tyl=ko dwukrotnie na przedniej stronie nadrukować. Przed wytrawianiem należy położyć papier kredowy na suchej płytce szklanej niezadrukowaną stroną do wierzchu i usunąć pokład kredy prawie zupełnie przez ścieranie kawałkiem waty, zmoczonej w płynie wy=trawiającym. Należy przytem uważać, by wilgoć nie naruszyła strony zadrukowanej, przesiąkając u brze=gów. Następnie wytrawia się podkładkę zwykłym sposobem w kąpieli z płynu wytrawiającego.

PRZEPIS NA PRZYGOTOWANIE PŁYNU DO WYTRAWIANIA

1-e wyługowanie

1½ kg. chlorku wapna należy zalać 14 litrami wo=dy w wiadrze i po 15 minutach dobrze skłócić. Gdy płyn się odstoi, a wapno osiądzie, co ma miejsce po 15—20 minutach, sklarowany płyn należy zlać do ma=łego balonu lub do odpowiednich, dobrze zakorkowa=nych flaszek. Otrzymamy w ten sposób około 8 litrów płynu do wytrawiania, który do użytku należy rozcień=czyć wodą w stosunku 1 : 2. Na całą podkładkę for=matu 36×52 cm. należy zużyć 1 litr zyskanego płynu i 2 litry wody.

Skoncentrowany płyn do trawienia może się zachować przez czas dłuższy w ciemnem, chłodnem miejscu w dobrze zakorkowanej butelce.

2-e wyługowanie

Na pozostały w wiadrze osad z chlorku wapna należy nalać 8 litrów wody i dobrze zmieszać kilka razy. Po odstaniu otrzymamy 8 litrów płynu, który do wytrawienia należy rozcieńczyć w stusunku 1 : 1; 1½ litra płynu otrzymanego po drugiem wyługowaniu z 1½ litrem wody zużywa się na jedną podkładkę.

3-e wyługowanie

Po zlaniu drugiego płynu można znowu wlać na osad 8 litrów wody, co wyda znowu 8 litrów płynu do wytrawiania, ten jednak należy używać już bez rozcieńczenia wodą. Tym sposobem chlorek wapna da się doskonale zużytkować. 1½ kg. chlorku wapna wystarczy do wytrawienia 15-tu podkładek formatu 36×52.

Aby uniknąć pomyłki w użyciu płynów pochodzących z tych 3-ch wyługowań, należy trzymać je każdy oddzielnie we właściwie oznaczonych flaszkach.

A. K.

PŁACE I WYDAJNOŚĆ SKŁADACZY RĘCZNYCH W NIEMCZECH

W styczniowym numerze „Typographische Jahrbücher" znajdujemy ciekawe dane o zarobkach składaczy ręcznych w Niemczech. Zestawienie to podajemy w dosłownym przekładzie.

W 1848 roku za złożenie 1000 liter garmondem frakturą lub garmondem antykwą płaca zasadnicza wynosiła 25 fenigów. Petit opłacano 2½ feniga drożej. Minimum tygodniowej płacy wynosiło 13.70 Mk. Dzień pracy trwał 10 godzin. Zasadnicza płaca za godzinę wynosiła 23 fenigi. Minimum 13.70 Mk. : 60 pracogodzin = 23 fen.). Tygodniowa wydajność pracy wynosiła 54800 liter. wobec czego: 25 fen. × 54800 = 13.70. Z tego wynika, że wydajność pracy na godzinę wynosiła okrągłą ilość 915 liter złożonych, skorygowanych i rozebranych.

W roku 1873 — za 1000 liter petitu, burgosu lub garmondu fraktury płacono 30 fen., za antykwę zaś 33 fen. Minimum tygodniowe wynosiło 19.50 Mk. Dzień pracy był 10-cio godzinny, z włączeniem w to po kwadransie na śniadanie i podwieczorek = 57 godzin rzeczywistych. Minimum 19.50 Mk. : 57 godz. pracy = 34,5 fen. zasadniczej płacy za godzinę. Wydajność pracy tygodniowa wynosiła 65.000 liter frakturą lub 58600 anktykwą, z czego wynika wydajność na godzinę 1140 liter frakturą lub 1028 antykwą.

Podług taryfy 1912 roku — 1000 liter petitu, burgosu i garmondu frakturą płacono 44 fen. Minimum tygodniowe wynosiło 27.50 Mk. Czas pracy tygodniowo wynosił 53 godziny. Wydajność pracy tygodniowa wynosła 62.500 liter. stąd na godzinę okrągło 1180 liter włączając w to rozbiórkę i korektę kantorową.

Przez wprowadzenie 8-mio godzinnego dnia roboczego w roku 1918-tym, zapłata za złożenie 1000 liter podniosła się z 44 fenigów na 48 fenigów. Wydajność pracy na godzinę pozostała mniej więcej jak poprzednio t. j. około 1200 liter (57300 : 48 godzin pracy = 1194 litery na godzinę.

W roku 1921/22 za 1000 liter petitu, burgosu lub garmondu frakturą płacono 2,40 Mk. Minimum płacy wynosiło 137.50 Mk. Jak z tego widzimy cena złożenia 1000 liter i minimum płacy podniosły się pięciokrotnie. Wydajność pracy tygodniowa wynosiła jak poprzednio 57300 liter. wydajność pracy na godzinę pozostała również ta sama.

Od stycznia 1923 roku, t. j. w okresie czasu gdy nastąpowała depreciacja marki niemieckiej, cena złożenia 1000 liter i minimum płacy powiększyły się 50 razy w stosunku do odnośnych norm z 1922 roku. Za 1000 liter garmondu frakt. płacono 120 Mk. Minimum płacy wynosiło 6876 Mk. Tygodniowa wydajność nie zmieniła się przez to, ponieważ 57300×120 = 6876 Mk.

Poczynając od 31 maja 1924 roku minimum tygodniowe zostało ustanowione na Mk. 25.20 (bez dodatku lokalnego i wyrównawczego) i stało się podstawą ceny za złożenie 1000 liter. Za 1000 liter petitu, burgosu lub garmondu frakt. płaci się sztukowemu pracownikowi 44 fenigi, aby osiągnąć podstawową płacę wydajność tygodniowa powinna być 57.300 liter (57.300 × 44 = 25.21 Mk. Wydajność pracy na godzinę wynosi 1200 liter. Dokładnie obliczywszy, należy przez godzinę złożyć, skorygować i rozebrać 1194 (petitu lub garmondu) (1194×48 = 57312) Jeśli doliczymy do 1200 liter jeszcze 25% na rozbiórkę = 300 liter i 10% na wykonanie korekty kantorowej = 120 liter, to wydajność pracy bez rozbiórki i korekty wyniesie około 1620 liter zwyczajnego składania na godzinę. Przy układzie petitem, burgosem lub garmondem antykwą zmniejsza się tygodniowa wydajność w porównaniu z frakturą do 54.785 liter ponieważ 54.785 × 46=25.20 Mk. Stąd wynika wydajność pracy na godzinę 1540 liter bez rozbiórki i korekty lub 1140 liter z rozbiórką i korektą.

Przez jakiekolwiek utrudnienia w składaniu jak spacjowanie, układ cyfrowy, wprowadzenie do tekstu innego kroju liter, skróty i t. p. zmniejsza się żądana ilość liter resp. wierszy.

Za składanie dzieł, czasopism i gazet stosuje się w wielu drukarniach zapłata pracownikom według ceny 1000 liter z ewentualnemi dopłatami za utrudnienia w składaniu.

Przy powyższych rodzajach składania należy wziąć pod uwagę wypośrodkowanie ceny za 1000 wierszy i wypośrodkowanie ceny arkusza.

Formuła na cenę arkusza jest następująca: ilość liter jednego wiersza mnożona przez ilość wierszy jednej stronicy, mnożona przez objętość arkusza, mnożona przez cenę tysiąca liter, dzielona przez 1000; — w skróceniu: ilość liter przez ilość wierszy przez objętość przez cenę dzielone przez 1000.

Poniżej podajemy przykład jak się wypośrodkowuje zarobek akordowy zecera. Przyjmujemy, że wydajność pracy wynosi 925 wierszy tekstu garmondu frakt. po 62 litery w wierszu plus 25% dodatku lokalnego.

Oblicza się to w ten sposób:

100 wierszy = 6200 liter; 6200 × 0.44 Mk. = 2728,00; 2728,00 : 1000 = 2,73 Mk.

100 wierszy	2,73 Mk.
25% dodatku lokalnego	0,68 Mk.
	3,41 Mk.
33⅓% (od 28 II 1924 r.)	1,14 Mk.
	4,55 Mk.

Przykład na obliczenie arkusza in 8-o pg. taryfy płac; przyjmujemy 62 litery w wierszu tekstu złożonego garmondu frakt., 37 wierszy w stronicy, 1 wiersz zajęty na paginę kolumny plus 25% dodatku lokalnego.

Oblicza się to następującym sposobem:
62 litery×38 wierszy (37+1) = 2356 liter.
2356 liter × 16 stronic = 37696 liter.
(dla zaokraglenia bierzemy 37700.)
37700 × 0,44 Mk. = 16588.00 : 1000 = 16,59 Mk.

złożenie 1-go arkusza	16.59 Mk.
złamanie	1,65 Mk.
	18,24 Mk.
25% dodatku lokalnego	4,56 Mk.
	22,80 Mk.
33⅓% (od 28 II 1924 r.)	7,60 Mk.
	30,40 Mk.

„TYPAR" PISZĄCA MASZYNA DO SKŁADANIA

(Typar — Type Bar — Bar of Type, co znaczy „wiersz z liter").

Postępy, które w ostatnich latach uczynił rozwój fotolitografji, ofsetu i tifdruku, wysunęły na pierwszy plan potrzebę wynalezienia niezawodnej metody składania tekstu dla tych nowoczesnych systemów reprodukcji.

Dotąd postępowano w ten sposób, że z tekstu złożonego ręcznie lub na maszynie robiło się przedruk i przenosiło negatyw na płytę cynkową ofsetu lub na walec miedziany maszyny tifdrukowej.

Ostre współzawodnictwo jakie wynikło między drukarniami i litografjami oraz zależność zakładów litograficznych nie posiadających własnych zecerń od drukarń, dostarczających tym litografjom składów tekstowych — skłoniło wynalazców do zbudowania specjalnej maszyny do składania tekstu dla ofsetu i tifdruku.

Pomysł takiej maszyny, jak tego dowodzą stare patenty, nie jest nowy; lecz przez niedawny rozwój odbijania na ofsecie i tifdruku, stała się ona przedmiotem ważnym i wielu wynalazców zwróciło uwagę na zbudowanie rzeczywiście użytecznej piszącej lub fotografującej maszyny do składania.

W zastosowaniu nowoczesnych sposobów reprodukcji do przemysłu gazeciarskiego nie należy oczekiwać żadnych poważnych trudności i jedyny szczegół, który tymczasem mógłby stanowić skrupuł w zastosowaniu ofsetu do drukowania gazet jest jego mała szybkość, natomiast tifdruk może już skutecznie konkurować ze zwykłym drukiem posiadając dostateczną zdolność szybkiego wykonywania druków nakładowych.

Przy takiej kalkulacji należałoby jeszcze wziąć pod uwagę czas zużywany na prace przygotowawcze.

Two Akc. dla Przemysłu Graficznego w Bernie publikuje, że w najbliższym czasie wypuści na rynek maszynę „Typar" zbudowaną na zasadzie znanej maszyny do pisania, która wytwarzać będzie bezpośrednio dla ofsetu i tifdruku z wyłączeniem zwykłego druku, skład tekstu zdatny do skopjowania. Przy użyciu maszyny „Typar" pomija się dotychczas stosowane składanie ręczne lub maszynowe. „Typar" robi jedną jedyną odbitkę, która potem fotomechanicznie lub innym jakim sposobem zostaje przeniesiona na płytę. P. Bretag, kierownik czasopisma „Deutscher Buch - und Steindrucker" miał niedawno w Berlińskiem Towarzystwie Drukarskiem interesujący wykład o tej maszynie. Na jego wywodach osnute są poniższe wyjaśnienia.

„Typar" drukuje pojedyncze wiersze. Dostarcza ona obraz czarny na białym papierze. Uderzenie w klawisz wybiera w ciągu ułamka sekundy pożądaną literę i przesuwa ją na miejsce gdzie ma być odbita. Ruch liter ma miejsce automatycznie i całemi wierszami. Litery są podobnie jak w „Monolinie" Scudder'a umieszczone na pręcikach, nie jako matryce lecz jako wypukłe litery.

Pręciki z literami są ułożone w kasetkach aluminjowych, zawierających pełny skład. Kasetki spoczywają zawsze w kasztach, które można zmieniać. Przyrząd z farbą i prasa pracują wierszami zupełnie niezależnie od klawjatury. Pozwala to składaczowi za pomocą uderzeń w klawisze składać wiersz następny, podczas gdy poprzedni się drukuje, tak że robota trwa bez przerwy.

Specjalny przyrząd pozwala brać naraz wiersz cały szerokości do 32 Cicero i wyłącza go samodzielnie przez ściśnięcie klinami. Składacz może robić poprawki zamieniając ręką pręciki z literami, lub rozkładając z powrotem cały wiersz. Odpowiednie urządzenie pozwala nawet cofnąć omyłkowe uderzenie. Dodatkowy przyrząd reguluje odstępy i liczy punkty drukarskie.

Pisząca maszyna do składania „Typar" ma taką samą klawjaturę jak Smith Premier t. j. 60 klawiszy, które wydają 120 liter i znaków. Po zestawieniu wiersza rozlega się dzwonek i wtedy puszcza się w ruch motor za pomocą odrębnego klawisza. Trzeba przeczekać tylko dwie sekundy by maszyna była gotowa do przyjęcia nowego składu. Podczas wybijania na klawiszach nowego wiersza, poprzedni drukuje się automatycznie, poczem litery wracają na swoje miejsca, a motor się wyłącza. Przy zdarzających się przeszkodach maszyna może może być zatrzymana za pomocą hamulca bezpieczeństwa. Spacje mają oddzielny klawisz. Pręciki z literami nie opadają na dół, lecz dźwigane są podobnie jak w maszynie do pisania. Po uskutecznionem odbiciu ześlizgują się one z powrotem do własnych magazynów. Rozrzucenie liter następuje automatycznie podczas wybijania na klawiszach nowego wiersza.

Wszystkie pręciki z literami w maszynie „Typar" są jednakowego kształtu, różnią się tylko mocą, odpowiednią do grubości liter. Żłobki na stronie podłużnej służą do wyrównywania wiersza. Nacięcia znajdujące się na wązkiej stronic prętów z literami pomiędzy literami służą również do wyrównywania złożonego wiersza. Pręty posiadają kierowniki w kanalikach złożonych z cienkich stalowych sprężyn. Te sprężyny trzymają pręciki i wchodzą przy wyłączaniu wiersza zupełnie w boczne szpary. Pręciki z literami poruszają się w kierunku swej długości i powracają znowu przed otwory właściwych kasetek, w które są następnie wtrącane. Rezultatem ostatecznym jest odbitka na papierze, wyrównana t. j. wyjustowana jak skład drukarski.

Słabiej przedstawia się sprawa korekty po odbiciu wiersza. Wiersz z błędem należy złożyć na nowo, wyciąć i wkleić na miejsce wiersza omyłkowego. Czynności tej składacz musi się dokładnie wyuczyć. Jeśli jednak chodzi o pośpiech, to do wązkiej przestrzeni między ścisłemi wierszami, wiersz środkowy dokładnie dopasować i wkleić nie jest rzeczą łatwą, pomijając już to, że wklejona korekta nie zawsze zbiegać się będzie wiersz w wiersz. Niedokładność takiej korekty widoczną jest w próbie druku na maszynie „Typar" którą mam przed sobą. Ten rodzaj niedołężnej korekty wyrugowała już mniej więcej przed 40-tu laty maszyna Mergenthalera i należy się dziwić, że się do niego wraca.

Łamanie nastręcza znowuż duże wątpliwości.

Nie mogę sobie zupełnie tego wyobrazić, jakby wyglądało przygotowanie Buchdrucker Zeitung tak około godz. 11-ej gdyby maszyna „Typar" miała za zadanie uratować sytuację przy strajku zecerów. Złożony skład musi w przemyśle dziennikarskim być gotów pod ręką, wiersz, szpalta, forma. Czas pomiędzy ukończeniem składania a rozpoczęciem druku jest krótki i tu jest szkopuł o który musi się rozbić powszechne wprowadzenie takich maszyn. Ale czy panowie z Akc. T-wa dla Przemysłu Graficznego w Bernie znają stosunki wielkiej drukarni? Czy oni już doświadczyli tego, jak w ostatniej chwili przed rozpoczęcem druku jest jeszcze do załatwienia pół tuzina lotnych rewizji zupełnie niezależnie od nieskończonych poprawek autora. Czyż można i czy zdąży się wówczas jeszcze raz składać, odbijać, przykrawać, sklejać? Składanie nie jest przez to uproszczone i przyśpieszone. Przeciwnie trwa dłużej. W tem właśnie ujawnia się słaba strona maszyny.

W opisie „Typaru" nic nie powiedziano o oczyszczaniu liter. Po pewnym czasie musi się przecież druk zamazywać, a dla reprodukcji jest to rzeczą niedopuszczalną. Dalej, należy rozumieć, że wiersze przewyższające 12 punktów muszą być odbijane z ręcznego składu. Czemuż nie z maszynowego?

„Typar" jest zatem zasadniczo maszyną do pisania, lecz bardzo rozszerzoną i z pewnością nie tańszą. Tworzy się w niej najpierw cały wiersz, a potem jest on odbijany. Jak maszyna do pisania posiada ona jeden tylko rodzaj liter, ma jednak jeszcze w tym roku otrzymać drugi. Z tem dopiero zbliżyła by się do maszyny do składania Typograph, która także rozporządza tylko dwoma rodzajami czcionek. Mieszanego składu nie dostarcza i nie może składać gazety.

Ciekawe by były obrachunki zyskowności tej maszyny, lecz ich dotąd nie posiadamy.

Jest rzeczą zupełnie pewną, że wiele, bardzo wiele pieniędzy wydano na te pierwsze próby i bezwątpienia nagromadzono pewną ilość doświadczenia. Lecz przy obecnym stanie rzeczy wydaje nam się, że maszyna ta musi przejść jeszcze długi okres kosztownej ewolucji.

Oczywiście należy przyjąć z uznaniem, że istnieją pionierzy na tem polu, którzy nie zrażając się kosztownością eksperymentów — kroczą naprzód. Żałowałbym zawsze, gdyby wynalazcy po przeczytaniu tego artykułu patrzyli na rzeczy z mojego punktu widzenia. Proszę te wywody fachowej krytyki ocenić podług rzeczywistej ich wartości, ponieważ nie miałem zamiaru odmawiać doświadczeniom prawa bytu.

Przez skonstruowanie maszyny „Typar" uczyniono krok naprzód aby umożliwić dalsze zastosowanie druku na ofsecie i tifdruku. Jaką się okaże użyteczność tej maszyny w praktyce może wykazać jedynie przyszłość, w każdym razie tkwi w niej myśl praktyczna, prowadząca do poważnych skutków.

Wydaje mi się jednak, że dla dużej pracowni drukarskiej jak również dla dziennika jeszcze przez długi czas pozostaną odpowiedniemi składanie wierszami, maszyna do odlewania w związku ze stereotypją i drukiem rotacyjnym jak również zecerie ręczne dla akcydensów.

(Streszczenie artykułu p. Rudolfa Bära, zamieszczonego w Nr. 15 „Zeitschrift für Deutschlands Buchdrucker und verwandte Gewerbe".)

LISTY DO REDAKCJI

Otrzymaliśmy list następującej treści:

Uprzejmie prosimy W. Panów o umieszczenie w poczytnem ich piśmie ostrzeżenia pod adresem właścicieli drukarń w Warszawie przed niejakim p. de Bonnière redaktorem i właścicielem „Journal de Pologne", który notorycznie nie reguluje swych zobowiązań i nie wypłaca drukarniom należności za druk wydawanej przez siebie gazety.

W ten sposób zostali poszkodowani: p. Lucjan Roquiguy na sumę zł. 400 za honorarjum autorskie, Drukarnia „Robotnika" na sumę zł. 3.150, Drukarnia „Kurjera Polskiego" na sumę zł. 400 i Drukarnia „Techniczna" na sumę przeszło zł. 25.000.

Warszawa, 17.IV.1925 r.

Z poważaniem
Lucjan Roquiguy.
Administracja „Robotnika,
Two Wydawnicze „Prasa" Sp. Akc.
Drukarnia Techniczna, Sp. Akc.

KRONIKA

W SPRAWIE PODATKU DOCHODOWEGO NA ROK PODATKOWY 1925. Termin składania zeznań o dochodzie do wymiaru podatku dochodowego na rok podatkowy 1925 upływa zarówno dla osób fizycznych i spadków wakujących, jako też dla osób prawnych z dniem 31 maja 1925 roku.

Termin ten nie obowiązuje jednakowoż osób, których główny dochód płynie:

1) z nieruchomości gruntowej, nieprzekraczającej 30 ha;

2) z przedsiębiorstwa handlowego, opłacającego zasadniczy podatek przemysłowy, według IV i V kategorji wszędzie i według III kategorji w miejscowościach III i IV klasy;

3) zakładu przemysłowego lub warsztatu rzemieślniczego, wolnego od zasadniczego podatku przemysłowego, lub opłacającego ten podatek według VIII kategorji przedsiębiorstw przemysłowych;

4) z domów mieszkalnych składających się najwyżej z czterech izb.

Osoby te obowiązane są do składania zeznań tylko wtedy, gdy otrzymają osobne wezwanie władzy podatkowej, a w takim razie termin składania zeznań o dochodzie dla tego rodzaju płatników upływa w 30 dniu, licząc od dnia następnego po doręczeniu przez władzę podatkową wezwania do złożenia zeznania.

Zeznanie należy składać o wszystkich dochodach, z wyjątkiem dochodów z uposażeń służbowych.

II. Niezależnie od złożenia zeznania płatnicy obowiązani do składania zeznań bez wezwania ze strony władzy wymiarowej, winni są sami obliczyć w sposób wskazany pod III niniejszego komunikatu, oraz wpłacić przed upływem terminu wyznaczonego do składania zeznań, bez osobnego wezwania, do kas skarbowych wprost, względnie za pośrednictwem Pocztowej Kasy Oszczędności połowę podatku, przypadającego od wykazanego w zeznaniu dochodu, a dowód uskutecznienia zapłaty w oryginale lub też odpisie, podpisanym przez płatnika, dołączyć do zeznania.

Osyby, które w terminie wyznaczonym do składania zeznań, zeznania nie złożą, obowiązane są pod rygorem egzekucji uiścić połowę podatku, wymierzonego za poprzedni rok podatkowy 1924, wraz z przypadającym podatkiem komunalnym.

III. Dochód obliczony w markach polskich, służy za podstawę do wymiaru podatku na rok 1925, przerachowuje się w myśl rozporządzenia Ministra Skarbu z dnia 9 marca 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 28 poz. 200), na złote według przeciętnej wartości złotego:

1) 1 zł. = 284.000 mk., o ile chodzi o dochód osiągnięty w roku operacyjnym (gospodarczym), obejmującym okres od 1 lutego 1923 r. do 31 stycznia 1924 r.;

2) 1 zł = 433.000 mk., o ile chodzi o dochód osiągnięty w roku operacyjnym (gospodarczym), obejmującym okres od 1 marca 1923 r. do 29 lutego 1924 r.;

3) 1 zł. = 582.000 mk., o ile chodzi o dochód osiągnięty w roku operacyjnym (gospodarczym), obejmującym okres od 1 kwietnia 1923 r. do 31 marca 1924 r.;

4) 1 zł. = 731.000 mk., o ile chodzi o dochód osiągnięty w roku operacyjnym (gospodarczym), obejmującym okres od 1 maja 1923 r. do 30 kwietnia 1924 r.

KONKURS NA TEMAT TEORJI PŁAC. Znana firma chicagoska „Hurt Schafner and Marx" wyznaczyła nagrodę 5.000 dolarów za najlepszą rozprawę na temat teorji płac. Komitet konkursu ogłasza, że nie stawia żadnych ograniczeń, co do rozmiarów, metody i charakteru przedstawionych prac, zastrzega tylko, aby stanowiły oryginalny przyczynek do poznania tego zagadnienia.

Konkurs jest międzynarodowy. Manuskrypty muszą być napisane w języku angielskim i na maszynie. Uczestniczy muszą oznaczyć manuskrypty godłem, nazwisko zaś wraz z tytułami naukowemi i stopniami, podaniem zajmowanych stanowisk i adresem, mają być podane w zamkniętych kopertach.

Prace na konkurs, oraz zapytania w sprawie konkursu, mogą być kierowane do przewodniczącego komitetu prof. L. Laurense Laughlin-Universitet of Chicago. Chicago, Illinois U. S. Amerika.

Rękopisy powinny być nadesłane do d. 1 października 1926 r.

MARKI POSKIE. Według zestawienia likwidowanej P. K. K. P. w d. 10 marca r. b. pozostawało jeszcze niewymienionych na złote 3,064,844,598,270 marek polskich, co stanowi równowartość 1,700,000 złotych. Banknoty markowe wymieniane będą tylko do d. 31 maja r. b. i niewymienione do tego terminu w oddziałach Banku Polskiego i w centralnej Kasie państwowej tracą swoją wartość.

W SPRAWIE DYSKONTA WEKSLI. Podajemy do wiadomości wyciąg z okólnika Banku Polskiego.

8. Wobec powtarzającego się coraz częściej nieprzyjmowania weksli do dyskonta ze względu na zawarte w nich błędy natury formalno-prawnej uważaliśmy za właściwe umieścić poniższe wypadki, uniemożliwiające przyjęcia weksli:

a) poprawki w tekście wekslu skreślenia i t. p. (skreślenia na wekslu może uskutecznić atramentem czerwonym tylko wystawca, zaświadczając dokonanie poprawki własnoręcznym podpisem);

b) data wystawienia i płatności oznaczona na wekslu w formie ułamka;

c) niezgodność zlecenia.

d) brak ciągłości żyra;

c) niedostateczna opłata stemplowa.

W wielu wypadkach powodem nieprzyjęcia weksli staje się absolutna nieczytelność nazwiska wystawcy, i wynikająca stąd niemożliwość wezwania go do zapłaty. Aczkolwiek jednolite prawo wekslowe przewiduje podpisywanie weksli i ich indosowanie samem tylko nazwiskiem, jednakże, na podstawie dotychczasowej praktyki stwierdziliśmy, że samo tylko nazwisko bez imienia lub z imieniem skróconem powoduje znaczne trudności w ustaleniu tożsamości wystawców i żyrantów przy badaniu materjału wekslowego oraz list dyskontowych, jak również przy porównywaniu podpisów na wekslach podawanych do dyskonta, tylko firmy rejestrowane mogą być podpisywane skrótami, w/g ścisłego brzmienia rejestracji natomiast osoby prywatne i firmy nierejestrowane muszą się podpisywać pełnem imieniem i nazwiskiem.

Dla uniknięcia wszelkich wątpliwości w wypadkach, kiedy podpis wystawcy, akceptanta, względnie żyranta jest trudny do odczytania, konieczne jest ponadto umieszczenie przez nich, oprócz podpisu, wyraźnego brzmienia nazwiska i imienia za pomocą pieczątki(nie facsimile).

LITERATURA FACHOWA

NIEZBĘDNA DLA KAŻDEGO DRUKARZA.

PODRĘCZNIK DLA SKŁADACZY RĘCZNYCH—Roman Mathia; stron 160, z przykładami i rysunkami w tekście **Cena zł. 5.—**

PODRĘCZNIK DLA SKŁADACZY MASZYNKOWYCH—Wacław Merkel; stron 96, z 24 rysunkami poszczególnych części „Linotypu" . . . . **Cena zł. 5.—**

PODRĘCZNIK DLA MASZYNISTÓW DRUKARSKICH — Ryszard Patyna; stron 64 z rysunkami w tekście. **Cena zł. 4.—**

UKŁAD TABELARYCZNY — Ryszard Patyna; stron 48 z licznemi przykładami w tekście . . . . . . **Cena zł. 3.—**

UKŁAD MATEMATYCZNY—Antoni Burkot; str. 24 **Cena zł. 2.—**

Pojedyncze egzemplarze **„GRAFIKI POLSKIEJ"** z roku 1921, 1922 i 1923 . . . . **Cena zł. 1.50**

KOSZTY ROBOCIZNY W PRZEMYŚLE DRUKARSKIM PRZED WOJNĄ I OBECNIE — Lucjan Bogusławski; stron 16 . . . . **Cena zł. 1.—**

Wydawnictwa powyższe są do nabycia w drukarni L. Bogusławskiego, Warszawa, Świętokrzyska 11. Wysyłka za zaliczeniem.

PŁACE PRACOWNIKÓW GRAFICZNYCH W WARSZAWIE

ZAWÓD	Płaca tygodniowa	Za godzinę pracy
DRUKARNIA:		
Składacze	96.40	2.09
Maszyniści	96.40	2.09
Pedalarze	72.30	1.57
Nakładacze wykwalifikowani . .	48.20	1.05
Odbieraczki	11.55	0.25
Pomocnik drukarski wykwalifikow.	48.20	1.05
LITOGRAFJA: (od 6/IV do 6/V)		
Maszyniści	98.70	2 14
Umdrukierzy	98.70	2.14
Rysownicy (grawerzy i chromolitografowie)	98.70	2.14
Nakładaczki	39.50	0.85
Odbieraczki	14.80	0.32
Szlifierze	49.35	1.07
Bronzownicy	49.35	1.07
Uczniowie w rok po wypisaniu . .	74.02	1.62
CYNKOGRAFIA:		
Fotograf siatkowy	96.40	2.09
„ kreskowy	81.95	1.78
Kopiści	81.95	1.78
Trawiacze	96.40	2.09
Retuszerzy.	96.40	2.09
Efekciarki	67.50	1.47
Korektorzy	96.40	2.09
Monterzy (wykwalifik. stolarze) . .	67.50	1.48
INTROLIGATORNIA:		
I a) kategorja męska	96.40	2.09
I b) „ „	89.65	1.95
II kategorja męska	81 95	1.78
III „ „	57.85	1.25
I „ żeńska	53.00	1.15
II „ „	33.75	0.73
III „ „	16.40	0.35
IV „ „	9.65	0.21

CENY ARTYKUŁÓW UŻYWANYCH W PRZEMYŚLE GRAFICZNYM W WOLNYM HANDLU HURTOWYM

NAZWA ARTYKUŁU	20/IV 1925 za 1 klg. Zł.	gr.
PAPIERY:		
Kancelaryjny bezdrzewny .	1	22
„ drzewny . .	—	80
Drukowy matowy . . .	—	62
„ satynowany . .	—	70
„ ilustracyjny . .	—	90
Albumowy	—	85
Pocztówkowy kancelaryjny .	1	35
„ drzewny . .	1	—
Bristol	1	75
Czerpany	2	60
Kredowy	2	70
Skoroszytowy	1	20
Pakowy angielski . . .	—	85
Listowy	2	—
Pelour	'	90
Gazetowy rotacyjny . .	—	47
Słomkowy	—	75
FARBY CZARNE:		
Rotacyjna	1	05
Gazetowa	1	15
„ w puszkach . .	1	25
Dziełowa I	2	70
„ extra . . .	3	60
Akcydensowa I	4	20
II	3	60
Ilustracyjna 000 . . .	8	25
„ 00 . . .	6	80
„ 0 . . .	4	50
Piórowa I	8	50
„ II	6	80
„ do ręcznych pras. .	10	00
Umdrukowa.	10	00
FARBY BIAŁE:		
Biel przezroczysta . . .	4	25
„ kryjąca	3	70
„ kremserska . . .	4	15
FARBY NIEBIESKIE:		
Milori	12	50
Cesarska	6	40
Paryska	12	50
Niebieska afiszowa . . .	8	00
„ z połyskiem . .	12	50
Seledynowa laka . . .	15	00
Niebieska trójbarwna . .	16	00
FARBY BRONZOWE:		
Sepia	3	20
Ugier	3	20
Terra di Sienna . . .	3	20
FARBY ŻÓŁTE:		
Chrom I (jasny śr.) . .	6	10
Chrom II	4	40
Żółta afiszowa . . .	4	40
„ trójbarwna . . .	10	50
FARBY CZERWONE:		
Cynober sztuczny . . .	9	55
Viktorja laka	7	60
Czerwona afiszowa . .	6	00
Uniwersal	12	20
Turecka	9	55
Helios	12	65
Karmin	18	50
Monopol	11	20
Kosmos	13	00
Geranium-carmin . . .	20	50
Krapp	18	00
Czerwona trójbarwna . .	18	00
FARBY FIOLETOWE:		
Fioletowa afiszowa . .	10	60
Kopiowa fioletowa . .	27	80
Fioletowa średnia . . .	17	80
„ czerwonawa . .	19	80
„ niebieskawa . .	16	30
FARBY ZIELONE:		
Zielona jedwabna . . .	8	60
„ afiszowa . . .	5	20
„ viridin . . .	15	00
METALE:		
Ołów miękki hutniczy 2 razy przetapiany	1	30

NAZWA ARTYKUŁU	20/VI 1925 za 1 klg. Zł.	gr.
Cyna Banka	8	50
Antymon Regulus . . .	4	20
Metal do maszyn do składania angielski	2	08
SMARY:		
Nafta	—	34
Oliwa do motoru . . .	—	35,5
Benzyna	—	63
POKOST:		
Pokost słaby	3	60
„ średni	3	75
„ mocny	3	85
„ z połyskiem . .	6	25
MASA WALCOWA:		
Masa walcowa krajowa słaba	5	20
„ „ „ mocna	4	95
„ „ z domieszką .	6	00
„ „ wiedeńska .	7	00
FILCE do maszyn rotacyjnych szer. 175 cm. grub. 3 mm. mtr.	53	00
CERATA do maszyn litograf. cienka szer. 132 cm. metr .	7	00
gruba „ 120 „ „	18	00
„ „ 132 „ „	20	00
TAŚMA do maszyn płask. 4 mm.	—	0.7
„ „ „ rotac. 22 „	—	40
SZMATY do czyszczenia maszyn klg.		95
NUMERATORY nowe ręczne	—	
aut. 4 zmian 6 cyfr. sztuka	62	50
5 „ „	57	50
MATRYCE do stereotypji suche o form. 48×65 cm. szt.	—	54
„ „ 52×70 „ „	—	57
LINJE mosiężne cienkie, kropkowane i półtłuste klg.	17	00

CZCIONKI:

	do 25-75 kg. za kg. zł.	75-150 kg za kg. zł.
Perl 5	10.00	—.—
Nonparel 6—7 . .	7.25	6.50
Petit 8—9 . . .	6.00	5.50
Garmont 10—11 .	5.50	5.00
Cycero 12 . . .	5.25	4.75

	od 150 do 250	Powyżej 250
Perl 5 . . .	—.—	—.—
Nonparel 6—7 . .	6.25	5.75
Petit 8—9 . . .	5.25	4.75
Garmont 10—11 .	4.75	4.40
Cycero 12 . . .	4.60	4.30

PISMA TYTUŁOWE:

w kompletach od 6 punkt. do 72 p.

6	punktów	za	kilogram	11.—	zł.
8	„	„	„	9.50	„
10	„	„	„	8.25	„
12	„	„	„	8.—	„
16	„	„	„	7.75	„
20	„	„	„	7.50	„
24	„	„	„	7.25	„
28	„	„	„	7.—	„
36	„	„	„	6.50	„
48	„	„	„	6.25	„
60	„	„	„	6.25	„
72	„	„	„	6.25	„

KLISZE: cynkowe kreskowe 12 gr. za cm. kwadratowy

„ siatkowe 15 „ „

„ „ otrawiane 22 „ „

minimum 50 cm. kwadrat

Klisze 2-u tonowe — 80 gr. „ „ minimum kliszy 100 cm. kwadratowych

Komplet 3-ch klisz do druku trójbarwnego 1 zł. 50 gr. za cm. kwadr. — takież otrawione 2 zł. 25 gr. Klisze na miedzi i mosiądzu 50% drożej.

SEKRETARJAT „RADY POŁĄCZONYCH ORGANIZACJI PRZEMYSŁU GRAFICZNEGO" mieści się w Warszawie, ulica Marszałkowska 143, m. 12, telefon 87-67 (lokal Towarzystwa zakupów dla przemysłu graficznego"). Godziny urzędowe codziennie 6—8 wieczorem.

PRENUMERATA KWARTALNIE: Z PRZESYŁKĄ POCZTOWĄ ZŁ. 3 — OGŁOSZENIA ZA TEKSTEM 1/1 STRONA ZŁ. 150 — 1/2 STR. ZŁ. 80 — 1/4 STR. ZŁ. 45 — 1/8 STR. ZŁ. 25. POSZUKIWANIE I OFIAROWANIE PRACY 50% TANIEJ.

Redaktor i Wydawca: LUCJAN BOGUSŁAWSKI. Druk L. Bogusławskiego w Warszawie.